

EN PANXO I ELS JOCS FLORALS DE 1904, RESSÒ, nº 295 i 296, 1999

Altra vegada aquest curiós personatge colomenc a les nostres pàgines. No fa gaires mesos el PUNT DIARI publicava el dossier "El besavi va anar a Cuba" on dedicava un capítol als indians colomencs, principalment en Francesc Fontdevila "Panxo". El setembre passat, jo mateix explicava en el Ressò les clàusules i premis dels Jocs Florals de 1904 i l'enrabiada d'en Panxo perquè no havia sortit premiat ni l'Auca d'en Panxo ni cap de les altres poesies dedicades a la pomada. He localitzat a l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma el fulletó que va fer passar en Panxo pel poble per queixar-se de la parcialitat del jurat. Comença amb una poesia seva carregant-se el Jurat dels Jocs Florals i transcriu dues poesies que enaltien la seva pomada i que foren rebutjades. Al ser bastant llarg, deixarem la segona poesia per al proper número de la revista. Començava així en "Panxo":

*El Jurat catalanista / que a Santa Coloma hi hagué
Se va coronar de glòria / Com jo ara veure us faré.
Com varen venir de lluny / Se'ls te a n'ells de dispensar
Si ab una galleda, els peus / Se'ls varen ben mullar.
Per mi a n'ells de culpa / Gota se'ls he ni pot dá,
El Secretari de la Lliga / Per mi tota la tindrà.
Així és que Pancho, sempre / Disposat es y estarà
A donar explicacions / Al qui les vulgui escoltar.*

La poesia que ve a continuació fou escrita per Joan Ribas i Carreras i porta per títol " Santa Coloma a D. Francisco Fontdevila"

*Santa Coloma, famosa / per sos alegres mercats,
per sas abundosas firas/ per sas fruytas i sos banys.
Famosa, Santa Coloma, / de sas gracias y traballs,
per sas delicadas teulas / per sos torrons mel-melats...
Justa fama, qu'esbandintse / la pregoná sá y enllà.
A la vila montanyenca / rendint honors de ciutat;

mes, no es aquesta la ufana / que jo avuy li'n vuy glosar:
vull glosar sa més flayrosa / que hi es rosa de tot l'any.
Ma lloansa amoroseta / altre noblesa'n dirà.
la noblesa que la canta / guaridora dels nafrats.*

*Un fill qu'en sa juvenesa / recullia mar enllà,
per sas merits, justa glòria / a sos braços va tornar
tot fentli galan ofrena / de lo fruyts de sos afanys:
meravellosa Pomada / joia de la humanitat.
D'allavors aquell patrici / de bons patricis mirall,
hi ofereix als que sofreixen / lo guariment y la pau.
per ennoblir a sa patria / sa noblesa destriant
la noblesa qu'el blasona / remeyer de sos semblants.
Per xó, com torrens y rieras / que van en cerca del mar
fa camí a Santa Coloma / la gent dels llochs més llunyans
la que en los cimats te estada / la que viu vora la mar,
los menestrals y los pobres / los nobles y acabalats.
Del agrahiment florida / se va'l renom escampant
fent immensa la currua / que va y ve a la veritat;
Compassiu, aquell patrici / qu'el gran remey inventá
als desvalguts ne fa ofrena / ab vera fraternitat
y mes que'l profit que'n copsa / dels pacients afortunats
li'n es goig véurer sa vila / la regina comarcal,
per la rica diadema / que son renom ha posat
y'n son bells floróns las curas / de props y de lluny malalts
¡Llahor a la alegre vila / que hostatja un fill tan preclar !
¡Llahor, a qui es Prima Glòria / de sa llar y sos germans!
Santa Coloma, famosa / per sa noblesa y encants
la excelsa Pomada Panxo / la fa més formosa encar ;*

El proper número de la revista quedeu tots amenaçats de llegir l'altra horripilant i esgarrifosa poesia dedicada a en Panxo, que quedarà compensada per la reproducció de dues fotos inèdites d'en Panxo, fent els seus "experiments curatius" amb un porquet.

Quedàrem fa dos mesos que transcriuríem la segona poesia dels Jocs Florals de 1904 que també alabava la Pomada Panxo i que tampoc fou premiada, provocant les ires del nostre famós veterinari-farmacèutic-publicista. En les últimes investigacions hem trobat la data de naixement d'en Panxo, l'any 1837 i poc a poc anirem traient l'entrellat de la seva vida. De moment, l'horripilant poesia escrita per Emili Serrat i Banquells:

*Loor Panxo immortal! Com viu l'idea / de l'home que ab enginy trevalla y crea.
lo teu record viurà;
l'Humanitat per tos favors salvada,/ benehirà, per sempre, la Pomada
que vares inventá.
Fóu ton bressol, la vila més xamosa / qu'a los peus del Montseny, son cap reposa
com nin que està cansat:
en somnis de grandesa y de ventura / riallera pronuncia, ab suau dolsura
lo teu nom venerat.
Per compte de la llum del sol hermosa / regnava, abans, la sombra tenebrosa
per tot arreu del món.
Vingueres tú y ab tú, vingué alegria / qu'ab la claror naixenta d'un nou dia
s'enllumenà'l pregon.
Las cadenas de dol qu'apresonaven/ als homes que patian y ploravan,
cercant remey envá,
la llima de ton geni va trencarlas / y mentres Pomada fassis, ajuntarias
ningú may més podrá.
No resisteix cap mal ni cap dolensa / a la acció curativa, forta, intensa,
de ton flayrós ungiuent:
el cura ben be'ls cops y las cremadas / las feridas y calls...las granelladas
ab ell se van fonent.
El maligne carbuncle; 'ls panadissos / y'ls panallons que fan tans infelissos
se curan tot seguit.
¡Benhaja ta pensada, Fontdevila / puig fer passar la vida ben tranquila,
ab ella hans conseguit.
Caritatiu, com pochs y com pochs noble/ reparteixes a dolls, de poble en poble,
la Pomada y diners:
per xó'ls pobres t'estiman ab deliri / y anirian per tu fins al martiri
alegres y riallers.
No hi fa res que l'enveja te mossegui /per tot aquell qu'a fons, ben bé conegui,
ton recte procedir.
Més gran y més bella ta figura / lo calàpat, al sol, qu'encés fulgura,
també sol escopir.
La teva justa fama, l'mon omplena,/ y la Patria, joyosa, t'anomena*

son únich salvador.

*¿Qué fora sense tú, Santa Coloma? / Un poble moribund; caiguda poma,
en lo recó d'un hort.*

*Tu li donis vida y nom: ella agrahida/ deu estimarte sempre, sense mida,
y ferte un monument,*

*y aixó ho farà no ho dubtis, puig sa historia / engarlandas, ¡oh Panxo! ab tanta gloria,
com logra'l teu invent.*

*Llor Panxo immortal! Com viu l'idea, / de l'home qu'ab enginy trevalla y crea
lo teu recort viurà.*

*l'Humanitat, per tos favors salvada, / benehirá per sempre la Pomada
que vares inventá.*

Si heu aconseguit llegir tota la poesia espero que us quedi la mateixa idea que a mí: convindria començar a pensar a fer un monument a l'home que va fer més famosa la nostra ciutat a finals de segle passat, i que si existís avui dia segur que hauria inventat la Viagra, la pastilla de l'obessitat i la de la calvície, totes tres en una i bé de preu. Potser ens convindria a tots trencar una mica aquesta imatge de Santa Coloma, Sants i Escriptors i dedicar una estona a un home ¿Científic? ¿Xamà? ? ¿Embaucador? que escampà el nom de Santa Coloma arreu de Catalunya i que, en tinc proves, ajudà sempre als pobres. L'hem d'investigar a fons, però no estaria de més ser previsors i estalviar algun euro per quan sigui el moment de fer una subscripció popular, com es feia abans tot i immortalitzar amb un monument, un colomenc aventurer i adelantat al seu temps. Un home que llogava orquestres i es passejava amb lloros pels mercats gironins, ¡ què no faria avui amb la ràdio i la televisió!

Les fotos que acompanyen aquest text, del fons Puig Janer de l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners són una bona prova dels "procediments científics" locals. ¡ Pobre porc!

NOTA.- Per més que revisis i repassis el que escrius, sempre se t'escapen follets que quan veus publicats, t'esgarripen. Així vull aclarir-ne dos de les últimes publicacions que he realitzat: en el llibre del *Cercle Cultural Colomenc*, a la pàgina 37 sortiren cinc conceptes de les Despeses del Círcol de l'any 1899 amb "0" ptes quan en realitat havia de dir: Enllumenat (899 ptes); Despeses personal (870 ptes); Sucre, cafè i licors (3515 ptes), Efectes timbrats (284 ptes) i Cervesa (221 ptes). I en el llibre *El Parc de Sant Salvador*, a la pàgina 12, per l'omissió d'un adverbí dono a entendre que foren les sis

casetes del passeig les construïdes i rifades per l'ajuntament, quan en realitat fou la casa que hi ha quasi "davant" d'aquestes la que s'havia d'esmentar.